

Jorun Espetvedt

Bustølvegen 62
5918 Frekhaug

STEINHUS PÅ BUSTØLEN, GNR 24 BNR 3, MELAND KOMMUNE – TILSTANDSVUDERING OG FRAMLEGG TIL TILTAK

Eg viser til synfaring i går 27.10.16 i lag med Terje Larsen og til ny synfaring i dag 28.10.16 der eg også utførte målingar.

Etter det du opplyser, har huset iflg. kjelder fått si noverande form i 1926. Det vart då bygd ei ny høgde på ein alt eksisterande murstruktur, kanskje ein (jord-)kjellar.

Bygningen er eit markert innslag i tunet og i landskapet rundt og vert rekna som verneverdig.

Skildring av bygget (murverka)

Bygningen, som er reist som tørrmura konstruksjon, er plassert i nokså nøyaktig nord-sør-retning, dvs. med langveggene mot vest og aust. Lengda er i ca. 460 cm, breidda ca. 370 cm. Huset er bygd inn i terrenget, men største høgda frå marka til mønet er ca. 420 cm. I nordre gavlen er det dør, like eins inn mot kjellarhøgda. Det er små vindauge i vestre og austre langvegg. Begge gavlane er utførte med tørrmur heilt til mønet. Taket er bratt (takvinkel kan vera ca. 45°). Sjå vedlagd skisse. I gavlane er det mura inn ein liten «avsats» i kistemuren på ca. 20 cm slik at taket som er tekt med bylgjeblekk, er landa innpå muren, utan takutstikk. Dette er lett å lesa i søre gavlen, og eg reknar som sikkert at løysinga er analog i nordre gavlen. Langs langveggene er taket ført ned i murverket slik at det heller ikkje der er takutstikk. For å unngå vassinnsig er det lagt heller i murkrona på desse sidene.

Det er uråd å få fullnøyande oversyn over byggjegrunden slik huset står no. Nokså sikker er delar av murane i nord og vest landa på fjell. Mot sør og vest er det meir uoversiktleg. Søre gavlen kan vera landa på den opphavlege strukturen.

Murane, som er klassiske kistemurar, ca. 70 – 80 cm i tverrsnitt, er fint utførte med lokal lagdelt stein. Bygningen inngår som del av ein heilskap i eit tun med mange autentiske element, klart innanfor byggjetradisjonen i Nordhordland.

Opp mot vestveggen og gavlen mot sør ligg ei oppmura flate. Dette kan vera ei «plattform» som er mura opp i ettertid, men kan også, mest sannsynleg, vera restar av den opphavlege strukturen. Restane kan samsvara med omrisset av ein jordkjellar.

Skadebildet

Bygningen har éin særdeles påfallande skade. Den søre gavlen har i så å seia heile si høgde fått ei helling utover slik at det har opna seg «gap» mellom gavlveggen og

langveggene på begge sider. Sjå fotodokumentasjon! Det har oppstått ei viss vridning i veggen, men grovt sett kan ein seia at veggen som ei heil blokk har lagt seg utover, det vil seia utan at dei enkelte steinar i muren er særleg skipla. Det fortel for det fyrste noko om dei sterke samanbindande kreftene i dette murverket, men også at årsaka til skaden må liggja i *grunnen*. Grunnforholda er, som nemnt, noko uklare, men grunnen til svikten kan liggja i ei setning, eller delvis kollaps, i den opphavlege strukturen som det vart bygd vidare på i 1926.

Den øvre delen av gavlen er beslått med betong. Dette kan ha vore gjort som ein freistnad på å hindra vidare utgliding etter at ein har merka at muren har vore i rørsle.

Utanom gavlveggen ser murverka i bygningen elles ut til å vera i god stand. Ein vil søre delen av langveggene, dvs. opp mot gavlveggen, små mindre «strekkskadar», mindre spalter i murverket. Det kan også observerast at delar av vestveggen har fått eit svært moderat hall utover. Oppmuringa utanfor sørveggen (dei evt. restane av ein tidlegare struktur som er omtala ovanfor), har også fått ein skade i søre enden.

Framlegg til tiltak

Istandsetjinga vil i all hovudsak handla om å få på plass den søre gavlen. Eit forsøk på å føra veggen tilbake på plass, heil, slik han står no, ved hjelp av taljer etc. festa i ei ramme av stålbjelkar, har eg vurdert, men eg vil ikkje tilrå ei slik løysing. Det er risiko både for at veggen kan kollapsa og også for at dette kan dra resten av huset med seg i ei ukontrollert utrasing. Det vil vidare vera svært vanskeleg å stabilisera muren dersom det let seg gjera å få han tilbake i stilling.

Eg gjer derfor framlegg om fylgjande tiltak:

1. Rydding og oppreinsking ved det skadde partiet av steinhuset
2. Sikring
3. Kontrollert demontering av gavlveggen
4. Grunnarbeid, refundamentering, evt. dreneringstiltak
5. Oppattmuring
6. Dokumentasjon

Merknader

Punkt 2 gjeld både sikring av tak med støtter inne og sikringstiltak for dei utførande i samband med riving/demontering av murverk.

Når det gjeld punkt 3, vil eg tilrå at muren vert plukka ned stein for stein, men samla riving av den øvste seksjonen kan vurderast. Sikringstiltak vil uansett vera ein føresetnad. Merk at det også må takast ned noko av dei tilliggjande langveggene for å etablere gode bindingar i hjørna.

Grunnarbeidet (punkt 4) vil bestå i graving/demontering å klargjera grunnforholda og gjera klart for refundamentering av muren. Er det fjellgrunn, og den er sleberg (skrått berg), vil det vera behov for å bearbeida grunnen og etablere flater grunnsteinane kan leggjast på. Er muren reist på restane av ein tidlegare struktur (sjå ovanfor!), vil ein måtta kontrollere om dette er eit tilstrekkeleg fundament å reisa muren på eller om det må gjerast tilpassingar. Ein murfot må då leggjast. Dersom det samlar seg opp vatn ved murfoten, må enkle dreneringstiltak vurderast.

Ved oppattmuringa (punkt 5) må kistemuren tilbakeførast i all hovudsak ved gjenbruk av eksisterande stein. Form, dimensjonar og uttrykk må ivaretakast så langt det er råd. Eventuell supplerande stein bør ha grovt sett same dimensjonar og uttrykk. Eg reknar med at ein i hovudsak vil kunna arbeida manuelt med tilbakeføring av muren.

Steinhuset er eit kulturminne og opphavlege løysingar må dokumenterast under demonteringa, like eins bør arbeidet med atterreising dokumenterast (punkt 6).

Kostnader

Eg viser til vedlagt rekneark.

Frekhaug 28.10.16

Beste helsing

Haakon Aase

Vedlegg: Skisse
Rekneark med kostnadsoverslag